

Κ.Π.ΚΑΒΑΦΗΣ, 200 π.Χ.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

ΔΟΜΗ

1η ενότητα στ.1 "Η επιγραφή"

2η ενότητα στ.2-12 : "Το πρόσχημα των Λακεδαιμονίων"

3η ενότητα στ.13-23 : "Η θαυμαστή ελληνική εκστρατεία"

4η ενότητα στ.24-31 : "Οι συνέπειες της ελληνικής εκστρατείας"

5η ενότητα στ.32 : "Απαξιωτικό σχόλιο"

Σε ποια κατηγορία καβαφικών ποιημάτων ανήκει;

Στο συγκεκριμένο ποίημα εμφανίζεται να μιλάει ένας ανώνυμος Έλληνας της ελληνιστικής περιόδου που ζει στα 200 π.Χ.. Η χρονολογία αυτή μας δίνει τη βασική σκοπιά του ποιήματος : Μας παραπέμπει σε μια εποχή, όπου αρχίζει η παρακμή του ελληνιστικού κόσμου (ως τα 200 π.Χ. ήταν η περίοδος της μεγάλης ακμής).

Το ευρύτερο πλαίσιο του ποιήματος είναι ιστορικής υφής. Το πρόσωπο του ποιήματος, ο άγνωστος Έλληνας του 200 π.Χ., είναι επινοημένο από τον ποιητή· είναι πλαστό. Το ίδιο συμβαίνει και με το βασικό *επεισόδιο* του ποιητικού μύθου. Το ποίημα λοιπόν, για τους παραπάνω λόγους, μπορούμε να το κατατάξουμε στα **ιστορικά** και πιο ειδικά στα **ιστορικοφανή**.

ΜΙΣΑΗΛΙΔΗ ΝΙΚΗ

Τα χρονικά επίπεδα του ποιήματος

α) Ιστορικό επίπεδο : Το 334 π.Χ. γίνεται η μάχη στον Γρανικό, όπου ο στρατός του Μεγάλου Αλεξάνδρου συντρίβει τους Πέρσες. Ο Αλέξανδρος στέλνει 300 περσικές ασπίδες ως ανάθημα (αφιέρωμα) στον Παρθενώνα για να ευχαριστήσει τους θεούς για τη νίκη του. Η επιγραφή που τις συνοδεύει γράφει : "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΛΗΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΤΩΝ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ". Αξίζει να σημειώσουμε ότι είχε προηγηθεί στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Κορίνθου το 337 π.Χ. η άρνηση των Λακεδαιμονίων να ακολουθήσουν τον Αλέξανδρο στην εκστρατεία του στη Μικρά Ασία.

β) Δραματικό επίπεδο : Το 200 π.Χ. : Πρόκειται για μια επινοήση του ποιητή, καθώς το 200 π.Χ. δεν έγινε κάτι αξιο αναφοράς. Ο Καβάφης διαλέγει αυτή την χρονολογία, επειδή αντιπροσωπεύει την παρακμή (μετά από 10 μόλις χρόνια, το 190 π.Χ., οι Ρωμαίοι θα επικρατήσουν με τη νίκη τους στη μάχη της Μαγνησίας). Ο αφηγητής-ιστορικός μελετητής του ποιήματος ζει στα 200 π.Χ. και με νοσταλγία αναπολεί την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου και τα θαυμαστά αποτελέσματά της.

γ) Ο χρόνος συγγραφής : Το 1931, όταν γράφεται το ποίημα (είναι το προτελευταίο του Καβάφη) η Ελλάδα βιώνει την παρακμή. Ο ελληνισμός, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, έχει συρρικνωθεί.

Πού διαφέρει το συγκεκριμένο ποίημα από τα άλλα ποιήματα του Καβάφη;

Αντίθετα προς άλλα καβαφικά ποιήματα, τα οποία διακρίνονται για την εκφραστική τους λιτότητα και πεζολογία, το παρόν έργο αναδίδει έντονο ρητορικό, στομφώδες ύφος και είναι διανθισμένο με πολλά κοσμητικά επίθετα ποικίλων σημάνσεων. Στους στ. 18-31 ιδιαίτερα βλέπουμε να χρησιμοποιείται, κατά *σχήμα ασύνδετο*, πλήθος επιθέτων και ονομάτων. Η χρήση αυτή συνιστά παρέκκλιση του ποιητή από το γνωστό λιτό ύφος του.

Ποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της καβαφικής ποίησης συναντάμε στο ποίημα;

1) Ειρωνεία : η ειρωνεία στο ποίημα συνδέεται με τη στάση των Λακεδαιμονίων, η οποία αποτελεί το αντικείμενο της ειρωνείας. Αξίζει να αναφέρουμε ότι τα ειρωνικά σχόλια του ποιητή ξετυλίγονται κλιμακωτά : από τη λεπτή ειρωνεία στον σαρκασμό. Η ειρωνική διάθεση γίνεται πιο φανερή με τους στ. 7-11. Κάτι παρόμοιο ισχύει και με τον στ. 12: συνδυάζει κατανόηση για την σπαρτιατική στάση και κατειρώνευσή της συγχρόνως. Η λανθασμένη επιλογή των Σπαρτιατών τονίζεται όλο και περισσότερο καθώς ο ποιητής εξαίρει τόσο τις νίκες του Μεγάλου Αλεξάνδρου (με το ρήμα εσαρώθη και τη χρήση πολλών επιθέτων), όσο και τα θαυμαστά αποτελέσματα της εκστρατείας του. Έτσι η διάθεση του ποιητή απέναντι στη στάση των Λακεδαιμονίων δικαιολογημένα από λεπτά ειρωνική γίνεται σαρκαστική και απαξιωτική ("Για Λακεδαιμονίους να μιλούμε τώρα!")

2) Πεζολογικό ύφος : Σχεδόν τίποτα δε θυμίζει την κλασική μορφή ποιημάτων που έχουμε ως στερεότυπο στο μυαλό μας. Απουσιάζει ασφαλώς η ομοιοκαταληξία και η ποιητική έκφραση, με μόνη εξαίρεση τη συσσώρευση επιθέτων που γίνεται σε κάποια ενότητα του ποιήματος και εξυπηρετεί συγκεκριμένο στόχο.

3) Δημοτική γλώσσα με στοιχεία καθαρεύουσας/αρχαϊζουσας και ιδιωματικές λέξεις : ο Καβάφης χρησιμοποιεί στο ποίημα του κυρίως τη δημοτική και την διανθίζει με λόγιους τύπους (ήσαν, υπηρέτας, Περσίδι), που εξυπηρετούν είτε τον ιστορικό χαρακτήρα του ποιήματος, είτε την ειρωνική του διάθεση και ιδιωματικές εκφράσεις (π.χ. "τες").

ΜΙΣΑΗΛΙΔΗ ΝΙΚΗ

4) Διδακτικός τόνος : Ακόμα και σε ένα ιστορικό κατά βάση ποίημα, ο Καβάφης δεν παραλείπει την προβολή μιας στάσης ζωής (modus vivendi). Αυτό που θέλει μεταξύ άλλων να τονίσει ο ποιητής είναι η ανάγκη υποταγής του "εγώ" στο "εμείς", όταν οι συνθήκες το απαιτούν.

5) Νοσταλγική μετατόπιση στο χώρο και το χρόνο : Όπως αναφέρθηκε στα χρονικά επίπεδα του ποιήματος, ο χρόνος μετατοπίζεται αρχικά στο 334 π.Χ και μετά στο 200 π.Χ. για να αναδείξει την αξία της πανελληνίας εκστρατείας και τις επιρροές που έχει ακόμα και σε μια περίοδο παρακμής του ελληνισμού. Ο χώρος μετατοπίζεται σε κάποιο ελληνιστικό βασίλειο της Ανατολής, λίγο πριν την πτώση του, όπου ζει στα 200 π.Χ. ο φανταστικός αφηγητής του ποιήματος.

Οι ιδέες που προβάλλονται στο ποίημα

1. Η πανελλήνια εκστρατεία και τα αποτελέσματά της : Ο αφηγητής δίνει ιδιαίτερη έμφαση:

α) στη μεγάλη διασπορά του Ελληνισμού ("μετες εκτεταμένες επικράτειες")
β) στον κοσμοπολιτισμό ως τρόπο ζωής ("με την ποικίλη δράση των στοχαστικών προσαρμογών")

γ) στη διάδοση της Ελληνικής γλώσσας ("Και την Κοινήν Ελληνική Λαλιά")
Τα δύο τελευταία είναι ίσως και πιο σημαντικά, μιας και θα επιβιώσουν για πολλές γενιές (ακόμα και μετά το 200 π.Χ., όταν δηλαδή η ελληνική επικράτεια έπεσε στα χέρια των Ρωμαίων). Η ελληνική γλώσσα και ο πολιτισμός επιβιώνουν ως και το 1931, με ζωντανή απόδειξη τον ίδιο τον Καβάφη, που είναι ένας Έλληνας της διασποράς.

2. Η στάση των Λακεδαιμονίων : Ο αφηγητής είναι είρωνας και αυστηρός εναντίον των Σπαρτιατών. Ο εγωισμός τους τούς οδήγησε στην αδυναμία να προσαρμοστούν στις νέες ιστορικές καταστάσεις. Αν και καταλαβαίνει το λόγο της άρνησής τους, τους κατηγορεί που τυφλωμένοι από το παρελθόν δεν μπόρεσαν να διακρίνουν το νέο κόσμο που γεννιόταν.